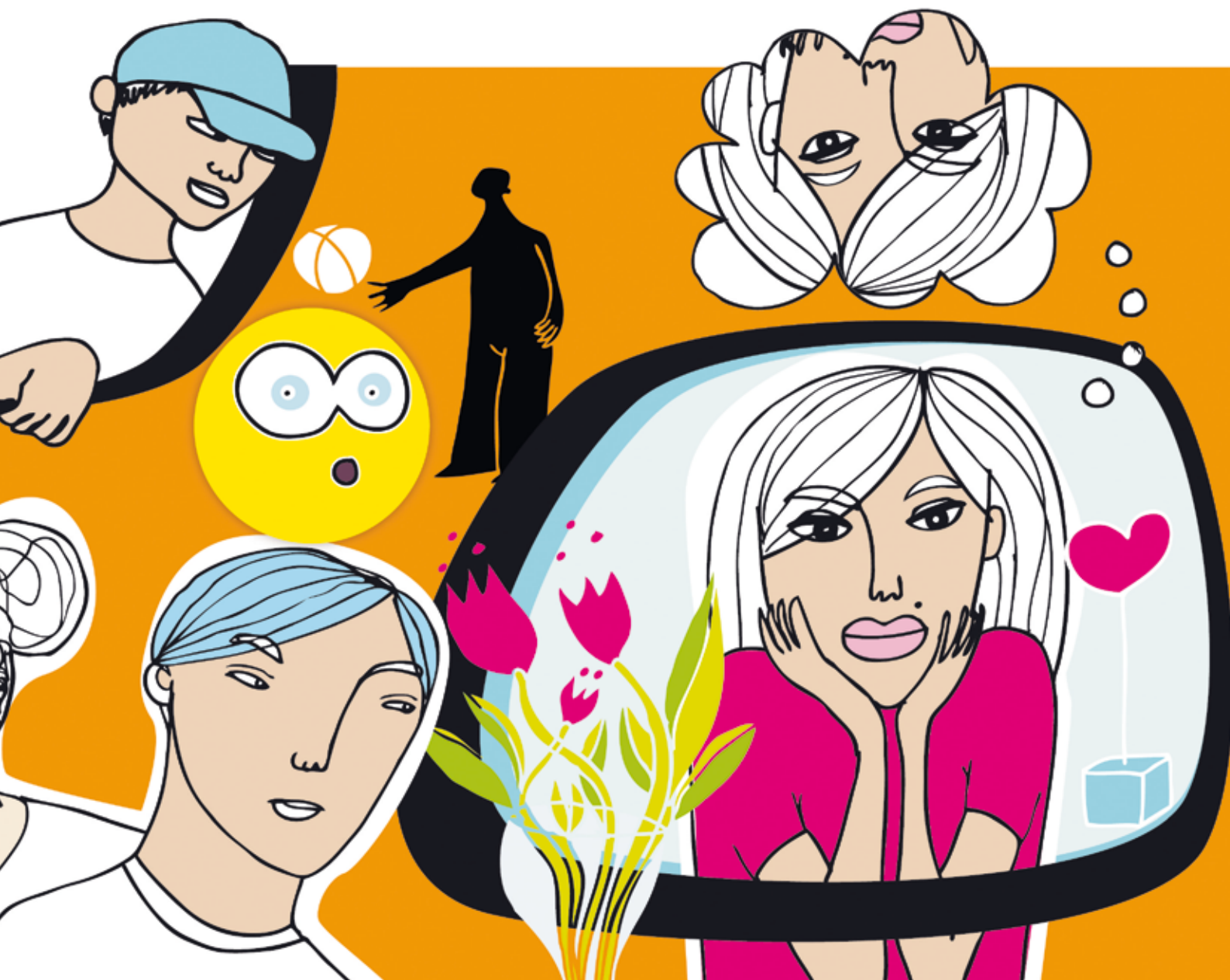

Johnny Lindqvist och Ewa Thorslund

Vuxenvärlden – hallå!

Ett diskussionsmaterial kopplat till "Ungas integritet på nätet"

Vuxenvärlden – hallå!

.SE:s Internetguide, nr 7
Version 1.0 2008

© Johnny Lindqvist och Ewa Thorslund 2008

Texten skyddas enligt lag om upphovsrätt och tillhandahålls med licensen Creative Commons Erkännande 2.5 Sverige vars licensvillkor återfinns på <http://creativecommons.org/>, för närvarande på sidan <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se/legalcode>.

Illustrationerna skyddas enligt lag om upphovsrätt och tillhandahålls med licensen Creative Commons Erkännande-IckeKommersiell-IngaBearbetningar 2.5 Sverige vars licensvillkor återfinns på <http://creativecommons.org/>, för närvarande på sidan <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/legalcode>.

Vid bearbetning av verket ska .SE:s logotyper och .SE:s grafiska element avlägsnas från den bearbetade versionen. De skyddas enligt lag och omfattas inte av Creative Commons-licensen enligt ovan.

.....
Författare: Johnny Lindqvist och Ewa Thorslund
Redigering: Lennart Bonnevier
Formgivning, layout och redigering: Gunnel Olausson/FGO AB
Illustrationer: © Camilla Laghammar
Tryck: Danagårds Grafiska 2008
ISBN: 978-91-977336-7-0

.SE (Stiftelsen för Internetinfrastruktur) ansvarar för Internets svenska toppdomän. .SE är en oberoende allmännyttig organisation som verkar för en positiv utveckling av Internet i Sverige.

Besöksadress: Ringvägen 100 A, 9 tr, Stockholm
Brevledes på .SE Box 7399, 103 91 Stockholm
Telefon: +46 8 452 35 00
Fax: +46 8 452 35 02
E-post: info@iis.se
Organisationsnummer: 802405-0190
www.iis.se

.se

Inledning	5
Varför ett diskussionsmaterial?	5
En kort rekapitulering av guiden "Ungas integritet på nätet"	7
Olika övningar direkt knutna till materialet	11
Hur presenterar jag mig på Internet?.....	11
En värderingsövning	12
Heta linjen – gör så här:.....	12
Heta Stolen – gör så här:	13
Rätt eller fel? Tre dilemman.....	14
Bråk eller missförstånd?	15
Lätt att döma, men gjorde Linn fel?	17
Ett foto som togs på skoj.....	18
Annat bra material	21
www.medieradet.se	21
www.kunskapsmedia.se.....	22
www.dubestemmer.no	22
"Säker på nätet?"	23
Nätkultur	23

Inledning

Varför ett diskussionsmaterial?

Vi vill med denna text ge dig som pedagog eller förälder möjlighet till extra fördjupning i ämnet unga och integritet. Vi presenterar några övningar att göra i klassrummet, med kollegor och på föräldramötet. I slutet ger vi tips om andra aktörer som har producerat bra material om unga och Internet.

Att jobba med dessa ämnen kräver i viss mån grundkunskap, dels om unga och deras vanor på nätet, dels om hur det är att jobba med exempelvis värderingsövningar. Vi förklarar inför varje övning hur man ska utföra den. Det kan vara bra att inte ha alltför stora grupper när man gör övningarna. Fem–tio personer är lämpligt.

För vidare arbete med värderingsövningar, dock inte Internetrelaterade, rekommenderar vi Stiftelsen Friends material "Inspiration".

Att som skola jobba med frågor som rör den digitala kommunikationen handlar inte, som många tror, om att jobba med tekniken. Att lägga ut mer saker om skolan på nätet och vara mer tillgänglig för eleverna via de kanaler som de använder sig mest av: mail, messenger.

Vi menar att det handlar om att i sitt förebyggande arbete ta med nätet. Hur ser det ut i våra akutsamtal, har vi med frågor om kränkningar som sker på nätet? Hur ser vår kontakt ut med föräldrar när det gäller barnens nätaaktiviteter?

Eller det kanske ska börja med en diskussion i kollegiet: hur stort ansvar ska skolan ta i dessa frågor? Är det skolans roll att verka förebyggande på Internet?

Att uppgradera skolans likabehandlingsplan handlar om att tala om dessa frågor. Internet är en viktig del i barnens liv, och det som händer i skolan händer även där. Därför är det bra att som skola börja nosa på dessa arenor, för att till exempel lättare kunna reda ut mobbningsituationer som förekommer på nätet.

"Vi menar att det handlar om att i sitt förebyggande arbete ta med nätet. Hur ser det ut i våra akutsamtal, har vi med frågor om kränkningar som sker på nätet?"

Det är sällsynt att en mobbningssituation på nätet inte har direkta kopplingar till situationen på skolan. Visst sker det mesta av kränkningarna när barnen inte är i skolan, men det är i slutänden pedagogerna i klassrummet som får ta konsekvenserna när situationerna ska lösas.

Vi tror att många pedagoger känner igen sig i att när man ska börja skolarbetet på måndag morgon måste man börja med att reda ut det som hänt i helgen. Tar någon ett dumt kort på någon annan på fredagskvällen ligger det garanterat ute på nätet redan på lördag morgon.

Så vi hoppas att detta material kan ge er några tips och ingångar till hur man kan arbeta med frågor rörande nätet och integriteten i klassrummet.

Lycka till!
Johnny Lindqvist
Ewa Thorslund

**Hjälp oss
att förbättra**

Om du hittat fel
eller har synpunkter
på denna guide kan
du sända dem till
internetguide@iis.se

En kort rekapitulering av guiden "Ungas integritet på nätet"

Nästan alla barn och unga lever idag en stor del av sitt liv på Internet. Om nätet sedan nås via dator, mobiltelefon eller annan typ av teknisk lösning som möjliggör kontakt med Internet spelar inte så stor roll. För tekniken är egentligen inte det viktiga. Det är inte så högtidligt att kommunicera via digitala medier. Det är bara något man gör. De flesta unga idag *känner inte till* hur livet var "innan Internet".

Annat är det för många av oss vuxna. För oss är Internet och digitala medier fortfarande något relativt nytt och avancerat. Vi använder oftast datorn och nätet för att utföra saker. Praktikaliteter. Vi köper, betalar, söker och kommunicerar strukturerat. Sedan stänger vi av datorn. Då är vi färdiga. Vi "hänger sällan", eller rör oss runt bland olika platser för att se vad som händer och vilka av våra vänner, eller kanske ovänner, som är där. Det är inte så vi har lärt oss.

Den stora så kallade digitala klyftan befinner sig sannolikt mellan generationer idag, inte mellan klasser i samhället, kulturer eller utifrån fysiska begränsningar.

Det kommer larmrapporter och tidningsrubriker signalerar om hot, övergrepp, utsatthet och otäckheter på nätet. Vi vuxna reagerar ofta, med all rätt, starkt på denna information. Vi agerar genom förbud. Vi installerar filter och föräldrakontroller som hindrar åtkomst till vissa sidor på nätet eller som ser till att vissa ord inte får visas. Det är ett sätt. Ett ganska kortsiktigt sätt. Dessa insatser är lätta att ta sig förbi och blir snabbt inaktuella. Kanske bra för de allra minsta barnen. Men, de ska kanske överhuvudtaget inte vara ute helt själva på nätet. Och de lite äldre barnen och ungdomarna, vad har de lärt sig? Förmodligen ingenting. Möjligen har de bara fått ytterligare ett hinder att ta sig förbi...

För det handlar om att lära sig att klara sig själv i en digital

"Den stora så kallade digitala klyftan befinner sig sannolikt mellan generationer idag, inte mellan klasser i samhället, kulturer eller utifrån fysiska begränsningar."

verklighet. Även om det faktiskt finns vuxna som engagerar sig och försöker sätta sig in i vad barn och unga gör på nätet, vad de möter, vilket språk som används, så måste barn och unga ha vissa "verktyg" för att hantera diverse situationer *på egen hand*. Dessa verktyg är sällan av teknisk art. De består av en förståelse och insikt gällande hur viktigt det är att värna sin egen och andras integritet, att inte kränka eller låta sig kränkas. Att inte blint tro på allt man ser och hör. Att de personer man möter på nätet kanske inte alltid är de de utger sig för att vara. Listan kan göras lång.

Här kan vi vuxna, föräldrar som pedagoger, göra stor nytta. Inte utifrån tekniska färdigheter utan utifrån livs- erfarenhet och sunt förnuft, för mycket på nätet är precis som i den fysiska verkligheten. Vi måste bara som vuxna lära oss att se likheter och lita till att vår kunskap räcker långt även här. Barn och unga kan oftast mer om datorer och Internet. De lär sig snabbt. Låt inte det utgöra vare sig hot eller begränsning. Lär av dem istället.

Nästan ingen skulle lämna ut sitt namn och telefonnummer till en helt okänd människa på stan. Det är lite tokigt. Ändå gör vi det på nätet, barn som vuxna. Detta kan vi lära. Detta är också något som de flesta unga nätanvändare är högst varse om. Vad man kanske inte tänker på är hur många spår man lämnar efter sig när man länkar mellan olika sidor och platser. Mellan MSN, Playahead, en blogg eller annat. Varje plats i sig är inte särskilt utelämnande, men sammanvägt ger det snabbt en bra helhetsbild.

Och när vi läser och tar till oss information på nätet, hur kan vi veta vad som är bra och trovärdig information, vad som är någons helt egna åsikter, propaganda eller bara reklam? Det är inte alltid lätt. Man måste verkligen fundera en stund över hur lätt det är att publicera på nätet och att det inte alltid finns vare sig ansvariga utgivare, censurfunktioner eller filter.

Det gäller att tränas i vad som normalt kallas för källkritik. Det gäller att inte alltid köpa första bästa lösning eller idé bara för att den finns. Det gäller att inte alltid svara på en fråga bara för att den

ställs. Det gäller att inte alltid agera snabbt bara för att det är möjligt.

Man behöver även lära sig att "räkna till tio" i kommunikationen med andra människor, kända som okända, och fundera över vad det är man egentligen säger. Hur kan detta uppfattas av mottagaren? Det komprimerade språk som används i mail, SMS och chatt-funktioner kan lätt missuppfattas. Det är också lätt att säga saker när man inte ser varandra i ögonen som man *aldrig* skulle säga öga mot öga. Så att ställa sig frågan: står jag för det här även i morgon, när vi står bredvid varandra i matkön? Bara den tanken kan rädda många samtal via digitala medier från att spåra ur.

Och, till sist, vad är det barn och unga egentligen skriver? Vad betyder förkortningar och smilysar? Är det ett slarvigt språk? Något som måste rättas till? Eller är det kanske en del av en naturlig språkutveckling?

"Man behöver även lära sig att "räkna till tio" i kommunikationen med andra människor, kända som okända, och fundera över vad det är man egentligen säger. Hur kan detta uppfattas av mottagaren?"

Olika övningar direkt knutna till materialet

Hur presenterar jag mig på Internet?

Lista följande på ett papper:

1. Förnamn
2. Efternamn
3. Ansiktsbild
4. Helkroppsbild
5. En kort presentationstext
6. Ålder
7. Bostadsort
8. Mailadress/-er
9. Messenger/MSN
10. Mobilnummer
11. Blogglänk
12. Bilddagbokslänk
13. Nicknames/användarnamn på andra Communitys

Se till att alla elever har varsitt papper med denna lista på. Låt dem sedan rangordna dessa från 1–13, där 1 är viktigast och 13 av minst intresse.

De ska rangordna utifrån vad som är viktigast *att ha med* på sin presentation.

Låt dem först göra detta för en presentation på ett Community där de vet att många *de redan känner* befinner sig. Diskutera om det

Illustration: © Camilla Laghammar

är stora olikheter i gruppen, eller för den delen likheter. Det vill säga, tycker de likadant i dessa frågor?

Låt dem sedan göra om rangordningen utifrån att det är ett Community *där de knappt känner några*.

Diskutera om det blir stora skillnader i prioriteringen. Vad tänker man om den här sortens kommunikation, man kommunicerar ju faktiskt ut ett budskap om sig själv beroende på *hur mycket* och *vilken* information man lämnar ut om sig själv.

För att dra övningen ett steg till kan man använda samma lista men rangordna den efter att de träffar någon för första gången i det verkliga livet.

En värderingsövning

Denna övning kan med fördel göras med både elever, pedagoger och föräldrar. Dock inte samtidigt.

Övningen kan dels göras i form av en så kallad "heta linjen", dels som en "heta stolen".

Förslag på uppvärmningsfrågor och frågor som passar till övningarna hittar du på sid 13 och 14.

Heta linjen – gör så här:

1. Lägg ut pappersark på golvet i rät linje över rummet. Numrera pappersarken från 1 till 6. Se till att det är gott om utrymme mellan arken.
2. Läs sedan upp ett påstående och låt eleverna ställa på sig på den siffra som de tycker bäst beskriver hur de ställer sig till påståendet. Om man ställer sig på papper 1 håller man inte med överhuvudtaget, ställer man sig däremot på papper 6 håller man med helt och hållet.
3. Fråga några elever varför de har ställt sig där de står. Förklara att de inte behöver svara om de inte vill.

4. Fortsätt att läsa upp påståenden tills du är klar. Låt några elever få berätta om sina val efter varje fråga. Var lyhörd på om gruppen börjar bli okoncentrerad, då är det lika bra att sluta och fortsätta vid ett annat tillfälle.

Heta Stolen – gör så här:

1. Ställ stolar i en ring. Se till att det finns en stol mer än antalet deltagare.
2. Eleverna sätter sig på stolarna i ringen. Du läser upp ett påstående. Om man håller med sitter man kvar, om man inte håller med reser man sig upp och byter plats, om man är osäker sitter man kvar med armarna i kors. Förklara innan du börjar att du som pedagog kommer att sitta i ringen, men på samma stol hela tiden utan att ta ställning i frågan.
3. Fråga några elever efter varje fråga varför de valde som de gjorde. Förklara att de inte behöver svara om de inte vill. Uppmuntra eleverna att diskutera sina val, var lyhörd för gliringar och taskiga kommentarer. Markera direkt. Alla måste känna sig trygga i övningen.
4. Fortsätt läsa upp påståenden. Lämna utrymme för reflektion och diskussion efter varje fråga.

Innan du börjar med nedanstående frågor kan det vara bra att värma upp med lite mer neutrala frågor.

Förslag på uppvärmningsfrågor:

- Sovmorgon är bättre än att sluta tidigt.
- Frukt är också godis.
- Jag tycker om vintern.
- Rektorn skulle vara snygg i tuppkam.
- Utan min mobil skulle jag få panik.

Frågor:

- Internet bidrar till att öka demokratin.
- Det är vanligt med hot på nätet.
- Jag vågar prata med fler personer på nätet.
- Det är inte farligt att lämna ut sitt telefonnummer till okända på nätet.
 - Det är helt okej att lämna ut sina politiska åsikter på nätet.
 - Om man lägger ut bilder av sig själv på nätet får man skylla sig själv om man får taskiga kommentarer.
- Jag använder Internet för mycket.
- Jag tycker det är fel att ladda hem filmer och musik.
- Dom som lägger ut en massa avklädda bilder på sig själva har dåligt självförtroende.
- Jag kan mer om Internet än mina föräldrar.
- Jag kan mer om Internet än mina lärare.
- Jag bryr mig inte om vilka som kan läsa min presentation på nätet.
- De vuxna borde vara mer ute på sidor som ungdomarna är på.
- Jag har kompisar på nätet som jag aldrig träffat på riktigt.
- På nätet ska man tåla mer än i verkliga livet.

Rätt eller fel? Tre dilemman

Så här gör du:

1. Låt deltagarna få läsa nedanstående texter själva i lugn och ro. De ska sedan, fortfarande en och en, fundera över de efter-

följande frågorna. Försöka komma på svar, eller tankar om dem. Låt gärna eleverna skriva ner svar och tankar.

2. Samla klassen och dela in den i mindre grupper, 4–6 deltagare i varje grupp. Låt sedan gruppen diskutera frågorna tillsammans för att enas om ett svar eller en åsikt på varje fråga.
3. Samla alla grupperna och låt dem en och en redogöra för sina svar och tankar. Låt alla grupper få svara på en fråga i taget. Ställ följdfrågor, låt grupperna få motivera sina svar.
4. Spalta gärna upp alla frågor på tavlan så att man kan se alla olika förslag på lösningar.

Bråk eller missförstånd?

En pappa berättar följande:

För några helger sedan var min dotter på fest tillsammans med tre av sina kompisar. Vi hade kommit överens om att jag skulle hämta henne efteråt. Så jag ringde när jag stod med bilen utanför. Jag hade ingen lust att sitta där i bilen hur länge som helst, så jag sa åt henne att skynda sig. Hon skyndade sig och hann därför inte säga hejdå till sina kompisar. Eller, det var snarare en som hon inte hann säga hejdå till. Den här kompisen tyckte att det var dåligt gjort av min dotter. Att det var snobbfasoner. Så dagen efter gick den här tjejen ut på den community där alla kompisarna hänger och skrev ett inlägg i sin dagbok. Ett inlägg som alla kunde läsa. Hon skrev att min dotter var en jävla snobb. En sådan som inte orkar säga hejdå till sina vänner när hon drar från en fest. Detta skrev hon utan att ha pratat med min dotter först. Min dotter får sedan ett mail av en annan kompis som berättar vad den där tjejen skrivit i sin dagbok. Min dotter går in där, läser och blir med all rätt förbannad.

Efteråt undrar jag varför hon inte kontaktade tjejen och förklarade vad som hänt. Att det var jag, farsan, som satt i bilen och hetsade henne. Men det gjorde hon inte. Istället skriver hon ett eget inlägg i sin dagbok på samma community. Hon skriver

”Hon skrev att min dotter var en jävla snobb. En sådan som inte orkar säga hejdå till sina vänner när hon drar från en fest. Detta skrev hon utan att ha pratat med min dotter först.”

"Lärarna förstod inte vad som pågick. Hur kom det sig att tjejerna som i fredags var bästisar nu knappt kunde prata med varandra?"

att den där tjejen är dum i huvudet och att hon inte har lust att vara kompis med en som bara snackar skit. Sedan var bollen i rullning kan man säga. Kompisarna följde deras allt mer upp-piskade ordväxling och många valde sida i konflikten. Måndagen efter festen när de kommer till skolan är de inte kompisar längre. Det har bildats två stora grupperingar bland tjejerna i klassen och veckan som följde var minst sagt strulig. Lärarna förstod inte vad som pågick. Hur kom det sig att tjejerna som i fredags var bästisar nu knappt kunde prata med varandra?

Det här kan hända även utan Internet. Den stora skillnaden är att alla andra i skolan kunde läsa och följa dispyten på nätet. Olika personer tog ställning utan att ha hela bilden klar för sig. Under de följande veckorna fick historien oanade följder. Det blev gängbildningar i skolan. Grupperingar som stod och väntade på varandra efter skolan och skulle slåss.

Vi föräldrar kopplades in och pratade med klassläraren, kuratorn och andra involverade personer. Efter ett tag ordnades ett möte mellan min dotter och den andra tjejen. När de pratat en stund stod det klart för dem vad som hade hänt och plötsligt var de kompisar igen. Snöbollen hade dock redan satts i rullning. Det tog lång tid att få ordning på situationen i skolan igen. Och allt det här bara för att jag stressade på min dotter. Jag ville bara få komma hem och sova. Ganska tokigt när man ser det på det sättet.

Frågor:

1. Hur kan man undvika en sådan här situation?
2. Vad skulle pappan ha kunnat göra annorlunda?
3. Vems fel är detta?
4. Vad skulle skolan ha kunnat göra för att hjälpa till?
5. Vad skulle du ha gjort om du råkade ut för det här?

Lätt att döma, men gjorde Linn fel?

Det började med att Linn, 16 år, fick kommentarer från en kille som dök upp på Bilddagboken. Det var schyssta kommentarer och deras kommunikation flyttades snabbt över till MSN. Han sa att han hette Micke och var 27 år. Han verkade mycket vettigare än alla andra killar hon var van att prata med. Det kändes skönt att prata med en lite mer vuxen person som fattade hur hon hade det och hur hon mådde. Det kändes verkligen som om han brydde sig. De pratade på MSN nästan dagligen. Han kom aldrig med några dryga eller taskiga kommentarer eller inlägg. Han frågade aldrig efter hennes riktiga namn eller var hon bodde. Hon hade bara berättat att hon bodde i Umeå, men ingen adress. Själv berättade han att han bodde i en stad i södra Sverige och att han arbetade som säljare för ett ganska stort företag.

Efter ungefär 3–4 månader berättade han att han fått ett mycket bra erbjudande från sin mobiloperatör om att ringa billigt. Han själv hade redan ett abonnemang som han var nöjd med men undrade om han fick ge henne sitt erbjudande att fylla på samtalstid på mobilen till ett mycket förmånligt pris. Allt han behövde var hennes mobilnummer. Självklart fick han det. Det kändes inte konstigt för Linn.

De fortsatte sedan att kommunicera på samma sätt regelbundet. Efter ungefär 9 månader meddelar Micke plötsligt en dag att han ska upp till Umeå för ett jobb. Han undrar om hon har lust att träffas på stan och äta lunch. Hon får själv välja plats. Han säger också att han kommer att ha ganska lite tid när han kommer dit. Linn ser verkligen fram emot att äntligen få träffa sin nya vän. Det känns som om det känner varandra riktigt bra efter alla månaders diskussioner på nätet om livet, om känslor, om roliga saker och om sådant som ibland känns svårt.

Dagen kommer när de ska träffas. På väg till avtalad plats ringer Micke på Linns mobil. Han säger att det har "kört ihop sig" och att han inte hinner gå till lunchrestaurangen. Han måste förbereda eftermiddagens affärsmöten, men undrar om hon vill komma upp till hans hotellrum så beställer han upp några lunch-

mackor. Det vore ju ändå så roligt att hinna träffas en stund. Linn svarar direkt ja på hans fråga och styr förväntansfullt om stegen mot det namngivna hotellet.

Frågor:

1. Gör Linn fel som går med på att träffa honom?
2. Om du var kompis med Linn, vad skulle du göra då?
3. Är Linn skyldig att träffa honom eftersom hon fått samtalstid på mobilen av honom?
4. Skulle detta kunna hända på riktigt?
5. Om det skulle hända något med Linn på hotellrummet, får hon skylla sig själv då?
6. Är det fel eller konstigt att en 27-åring vill prata med en 16-åring?

Ett foto som togs på skoj

Erik tar en bild på Jonas med sin mobil. Inget konstigt med det. Om det nu inte vore så att båda befinner sig i gympanns omklädningsrum och att Jonas inte har några kläder på sig. Erik skrattar högt när han tagit bilden. Det är först då som Jonas märker att han blivit fotograferad. "Men lägg av", säger Jonas surt och fortsätter att klä på sig. "Snygg du är", hånar Erik. "Den här bilden skulle ge dig sjukt många tior på hetast."

På lunchen sitter hela gänget i korridoren. Erik säger att han har en snygg bild på mobilen och undrar om det är någon som vill se. Jonas protesterar högljutt och brottar ner Erik. Erik förklarar då att han inte tänker visa bilden för det vore ju taskigt. "Men radera den då!" säger Jonas. "Jag ska", lovar Erik.

Senare på dagen loggar han in på MSN och kopplar telefonen till datorn för att ladda in lite ny musik. Datorn känner av att

"Datorn känner av att det finns nya bilder i mobilen. Fem nya bilder är tagna i dag. 'Vill du spara dem', frågar programmet."

det finns nya bilder i mobilen. Fem nya bilder är tagna i dag.
 "Vill du spara dem", frågar programmet.
 Erik kollar igenom bilderna och ser den på Jonas. Han skrattar lite för sig själv. Han vill inte spara den. Han ska radera den.
 "Har det hänt nåt kul i skolan i dag?" undrar Matte, på MSN.
 Han är sjuk och har varit hemma.
 Ja, det har det ju, tänker Erik. Det här är ju en ganska rolig bild...
 "Ja, ha ha. Kolla in det här!" skickar han, tillsammans med bilden.
 "He he he. Grymt." svarar Matte.
 De pratar lite till. Sedan loggar Erik ur och raderar de nya bilderna på mobilen. Han behöver ju ingen nakenbild på Jonas. Nu finns inte den bilden vare sig i hans mobil eller i hans dator.

I slutet av veckan börjar det gå ett rykte om en bild på Jonas. Folk fnissar lite i korridoren, tittar lite extra i matsalen, till slut har fnisset och blickarna följt med ända in i klassrummet.

Erik fattar inte vad som hänt. Vilken bild snackar de om? Han kommer knappt ihåg att han tog en sådan bild i början av veckan. Den bilden finns ju inte längre.

Jonas tar tag i Erik på rasten på fredagen. Han är skitsur.
 "Va fan har du gjort? Är du helt jävla dum, eller? Fattar du att alla har sett den där jävla bilden! Jag hatar dig! Hur fan ska jag kunna gå kvar här?"

Jonas börjar gråta och springer hem. Slänger sig på sängen. Känner en blandning av panik och skam. Och hat. Och rädsla. Han vill döda Erik. Han vill aldrig mer gå till skolan. Han kanske ska gå hem till Erik och skära sönder däckerna på moppen. Eller kasta en molotovcocktail genom fönstret. Så hela jävla huset har brunnit upp när han kommer hem. Jävla jävla Erik. Hela dagen ligger han på sängen och gråter och hatar om vartannat. Han kan inte gå tillbaka till skolan.

Hans föräldrar kommer hem på kvällen. De frågar om det hänt nåt, men Jonas svarar inte.

Illustration: © Camilla Laghammar

"Erik fattar fortfarande inte vad som hänt. Hur kunde bilden komma ut?" :

På måndagen i skolan har verkligen alla sett bilden och Jonas har till slut berättat för sina föräldrar vad som har hänt. De har ringt till skolan och till Eriks föräldrar och varit arga.

Skolan har ett allvarligt samtal med Erik. De hotar med polisen.

Erik fattar fortfarande inte vad som hänt. Hur kunde bilden komma ut?

Matte kommer tillbaka till skolan på onsdagen. Erik går fram till honom.

"Va fan, skickade du vidare den där bilden på Jonas?"

"Så klart jag gjorde. Den var ju skitkul!" svarar Matte och klappar Erik på axeln och går vidare.

Matte skickade bilden till en kompis i parallellklassen, som skickade den till tolv andra i sin klass, varav fem hade kompisar i de andra 8:orna, som hade kompisar i både 9:an och 7:an. Det var ju en rolig bild, så klart man ska skicka den vidare.

Och det hade de gjort.

Frågor:

1. Vems fel är det att det blev som det blev? Varför?
2. Skulle detta kunna hända på den här skolan?
3. Vad skulle skolan ha kunnat göra för att hjälpa Jonas?
4. Vad skulle du ha gjort om du var Erik?
5. Är detta mobbning?

Dessa dilemman är som de står nu framför allt riktade mot barn/unga, men man kan likaväl gå igenom dem med kollegiet eller med en föräldragrupp. Det är dock möjligt att man behöver justera frågorna efter målgruppen.

Ta gärna med er förslagen ni får angående vad skolan kan göra i dessa frågor till skolans trygghetsteam. Eleverna själva har en stor kunskap och insikt i dessa frågor på ett sätt som de vuxna kanske inte alltid har.

Annat bra material

www.medieradet.se

Dialogkort: Dialogkorten är avsedda att stödja diskussioner kring barns och ungdomars användning av Internet. Använd dem för att utbyta erfarenheter med varandra, vid utbildningar, på föräldramöten eller andra dialogtillfällen om det unga Internet. Alla kort är avsedda att stimulera till diskussion och inga svar är rätt eller fel.

http://www.medieradet.se/templates/products____727.aspx

Vilken bild ger du av dig själv på nätet?: Detta är ett informationsblad man kan utgå från i diskussioner med unga om publicering av bilder och filmer på nätet. Innan man laddar upp, mejlar eller visar upp sig i webbkamera bör man tänka på att det inte går att kontrollera hur en bild eller film sprids på nätet. Det kan vara olagligt att sprida bilder utan att den person som finns på bilden gett sitt medgivande.

http://www.medieradet.se/templates/products____1347.aspx

Film: Vem visar du upp dig för på nätet? som handlar om anonymitet på nätet (finns även för nedladdning på www.youtube.com/medieradet)

Mitt liv 2.0 – unga berättar om livet på nätet

Mitt liv 2.0 är ett projekt om ungas vardag på Internet som är ett samarbete mellan Medierådet, Utbildningsradion och Kulturskolan Stockholm. Under 2008 inbjuds ungdomar i åldern 12–18 år att göra personliga digitala berättelser om livet på nätet. Läs mer om projektet på www.medieradet.se/mittliv2.0. Här finns filmer såsom Mötet, Internet och musiken, Internet och verklighet, Oskriften regel, Två personligheter, Låtsaskompisar samt Spindeln i nätet att ladda ner.

Verktyglådan: Ett smidigt sätt att samla och distribuera informationsmaterial om det unga Internet. Lådan levereras med ett urval av Medierådets pedagogiska material, informationsbroschyrer samt fördjupningsmaterial. Materialet kan också laddas ner kostnadsfritt från Medierådets hemsida. Följande är exempel på material som omfattas: Tips till föräldrar om data-spel, Checklista för mötesplatser på nätet, Tio tips till föräldrar om Internet, Dialogkort (se ovan), Tips till vuxna om barn/vuxna och mobiltelefoner, Vilken bild ger du av dig själv på nätet? samt en Ordlista

http://www.medieradet.se/templates/products_____1646.aspx

Materialet kan även beställas från Medierådet.

Vanliga nätbrott bland unga: Här beskrivs några brott som ungdomar ofta begår på Internet, men som kanske inte alltid uppfattas som brottsliga. Det är omöjligt att på förhand säkert säga var gränsen för brottslig handling går och vad straffet kan bli, eftersom det beror på flera faktorer. Detta informationsblad, som är framtaget av Rikskriminalpolisen i samarbete med Medierådet, kan fungera som en vägledning.

http://www.medieradet.se/templates/products_____1001.aspx

www.kunskapsmedia.se

e-mobbning

Faror på nätet: sexiga bilder & grooming

www.dubestemmer.no

En sajt uppbyggd av bland annat den norska datainspektionen med filmer som beskriver typiska situationer och dilemman på nätet som kan diskuteras tillsammans med elever (obs, allt material är på norska).

"Säker på nätet?"

<http://kollakallan.skolverket.se> Ansvarig för denna sida är Skolverket. Här finns mycket bra material såsom Fakta om källkritik, Lathund i källkritik, Lektionsmaterial och filmer om källkritik och så vidare.

www.gymnasiet.uddevalla.se/elevinfo/bibliotek/informationskompetens Här finns det exempel på konkreta och medvetna förfalskningar, lurendrejerier och falsk information. En bra övning att göra tillsammans med elever. Försök att hitta vad som är fel, om det inte är direkt uppenbart, diskutera vilka effekter det kan få och för vem och så vidare.

www.livstid.org Ett bra och omfattande material framtaget av Microsoft i samarbete med Medierådet och Myndigheten för skolutveckling. Det behandlar frågeställningar som:

- Vad ska jag som ung tänka på innan jag börjar chatta med en främmande person?
- Vad kan jag som förälder göra för att bli mer delaktig i mina barns besök på nätet?
- Vad kan jag som lärare göra om en elev blir utsatt för nät-mobbning?

Till materialet finns även kostnadsfritt för nedladdning både elevmaterial och lärarhandledning.

Nätkultur

Elza Dunkels är forskare vid universitetet i Umeå och har skrivit sin doktorsavhandling om hur barn handskas med obehagligt material på Internet.

<http://www.kulturer.net/documents/vuxna.pdf>

.SE står på två ben: domännamnsverksamheten och utveckling av Internet. Överskottet från registreringen av domännamn används för att finansiera vidareutveckling av Internet, vilket i sin tur gynnar domännamnsinnehavarna. Internetutveckling är en förutsättning för stiftelsens verksamhet och finns också inskrivet i dess stadgar.

Som en del i .SE:s arbete med Internetutveckling producerar .SE ett antal skrifter under produktnamnet **.SE:s Internetguider**. Guiderna behandlar olika Internetrelaterade områden och riktar sig i första hand till intresserade lekmananvändare. En guide kan vara såväl en praktisk handbok som en mer beskrivande rapport.

Utöver Internetguiderna inrymmer .SE:s forsknings- och utvecklingsverksamhet flera stora projekt för Internetutveckling. Några exempel är:

- **Webbstjärnan.** Under läsåret 2008–2009 anordnar .SE en tävling i webbpublicering för gymnasieelever i Sverige. Syftet är att dra nytta av Internets möjligheter i skolarbetet och uppdraget är att bygga en webbplats kring ett valfritt skolarbete.
- **Internet för alla.** Internet erbjuder stora möjligheter för funktionshindrade personer att leva mer självständigt, få en enklare vardag, bedriva studier och arbete och kommunicera med andra människor. Under 2008 ska .SE undersöka vad som kan göras för att förbättra tillgängligheten till Internet för dessa grupper.
- **Pålitlig e-post.** .SE ska etablera en verksamhet mot spam, phishing och andra närliggande problem som minskar tilliten till Internet. Målet är att öka förtroendet för e-post som kommunikationsverktyg för både företag och privatpersoner.
- **IPv6 och DNSSEC.** Två viktiga teknikprojekt som skall säkerställa att Internets infrastruktur i Sverige även i fortsättningen fungerar både säkert och stabilt.
- **Bredbandskollen.** .SE har i samverkan med Internetoperatörerna utvecklat en tjänst som mäter den faktiska överföringshastigheten på en bredbandsanslutning.

.se

Som en del i .SE:s arbete med Internetutveckling producerar .SE ett antal skrifter under produktnamnet .SE:s Internetguider. Guiderna behandlar olika Internetrelaterade områden och riktar sig i första hand till intresserade lekmananvändare. En guide kan vara såväl en praktisk handbok som en mer beskrivande rapport.

.se

Stiftelsen för Internetinfrastruktur

